

Göçmen Girişimciliği 8

Turgut Emre Akyazı¹

Özet

Girişimcilik araştırmalarının cevabını aradığı temel sorulardan birinin, bazı insanların neden bir şirkette çalışan olmak yerine kendi işlerini kurmayı seçtikleri sorusu olduğunu söylemek yanlış olmaz. Genel kaniye göre, insanların girişimciliğe yönelmelerinin (ya da itilmelerinin) nedeni, tüm zorluklara rağmen daha başarılı olabileceklerine ve böylece kendileri ve çevrelerindeki insanlar için daha iyi kazanımlar elde edebileceklerine inanmalarıdır (Duan ve Sandhu, 2022: 722). Gelişmiş ülkelerde (özellikle Kuzey Amerika, Avrupa ve Okyanusya’da) etnik azınlık işletmelerinin önemli sayıda olması ve bu işletmelerin bulundukları ülkelerin ekonomilerine katkıları nedeniyle, son yıllarda göçmen girişimciliği konusu akademik çevrelerde geniş ilgi görmeye başlamıştır (Kim, 2023: 293).

Göçmenler ve etnik azınlıklar tarafından kurulan işletmelerin en yoğun olarak gözlemlendiği ülkelerin başında gelen ABD’de hükümet tarafından yabancı kökenli yetenekleri ve yüksek teknoloji girişimcilerini ülkeye çekmek için çeşitli politikalar geliştirilmiştir. OECD raporuna (2010) göre göçmen girişimciler hem kendilerine ev sahipliği yapan ülkelere hem de kendi ülkelerine dair bir anlayış ve perspektif sahibi oldukları için küreselleşmeye ve uluslararası iş faaliyetlerine belirgin bir katkı sağlamaktadırlar. Birleşmiş Milletler Uluslararası Göçmen Raporu’na (UN, 2019) göre dünya genelindeki uluslararası göçmen sayısı son yıllarda hızla artmaya devam etmiş ve 2010 yılında 220 milyon iken 2019 yılında 272 milyona ulaşmıştır (Duan vd., 2021b: 3).

Yerli girişimcilerle karşılaştırıldığında, göçmenler dil, sosyal medya platformları ve kişisel beşerî sermaye ile güçlendirilmiş sosyal sermaye gibi faktörleri geliştirmek için yerli girişimcilerden farklı teknikler kullanılmaktadırlar. Göçmenler, yerli doğumlu meslektaşlarının bakmadığı yerlere bakarak, onların görmediği fırsatları bulabilmektedir. Kaynak ve

1 Öğr. Gör. Dr., Aksaray Üniversitesi, emreakyazi@aksaray.edu.tr,
ORCID ID: 0000-0003-2800-7530

fırsat teorilerine göre, göçmen ve yerli girişimciler arasındaki kaynak ve fırsatlardaki bu farklılıklar, girişim yaratma motivasyonlarında farklılıklar yaratmakta ve sonuçta performansta farklılıklara yol açmaktadır (Duan vd., 2021a: 713).

1. Göçmen Kavramı

Göçmen kavramı, antropoloji, ekonomi, girişimcilik, yönetim, psikoloji, sosyoloji ve kamu politikası gibi çeşitli alanlarda sıklıkla konu edilmektedir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) (2020) göçmenleri “yasal statüleri, hareketin gönüllü veya gönülsüz olması, hareketin nedenleri veya kalış süresinin uzunluğuna bakılmaksızın, alışılmış ikamet yerlerinden ayrılmak suretiyle uluslararası bir sınırı geçen kişiler” olarak tanımlamaktadır. Birleşmiş Milletler ise göçmen kavramını “en az 12 aylık bir süre için olağan ikametgahının dışında bir ülkeye taşınan kişi” şeklinde tanımlar (Castles ve Miller, 2009). “Göçmen”, yurtdışında doğmuş bir kişiyi ifade etmekle birlikte, göçmenin çocukları ise “ikinci nesil” göçmen olarak adlandırılır (Nazareno, Zhou ve You, 2018; Dabic vd., 2020: 25).

Uluslararası göç yirminci yüzyılın sonlarında artmış ve iş dünyasının büyümesi ve yapısı üzerinde muazzam bir etkiye sahip olmuştur. Göç öncelikle ekonomik nedenlerle gerçekleşir (Ratha vd., 2019). Bu nedenle, göçmen girişleri hedef ülkelerin işgücü piyasası yapılarına yakından bağlı olma eğilimindedir. Bir yandan, istihdam fırsatları göç rotalarını etkiler ve göçmenleri daha cazip işlerle karakterize edilen hedeflere yönlendirir. Öte yandan, yabancı işçilerin girişi genellikle hedef ülkedeki işgücü piyasasının bölgesel ve ulusal yapısını yeniden şekillendirir (Rinaldi vd., 2023: 3). Bugün Sidney, Londra, Paris, Miami veya Los Angeles gibi kozmopolit şehirleri göçmen işletmeleri olmadan hayal etmek zordur. Göçmen işletmeleri kentsel manzarayı birçok yönden değiştirmiş ve durgun mahallelerin veya geri kalmış ekonomik sektörlerin canlanmasına katkıda bulunmuştur (Rath, 2002: 6). ABD, İngiltere, Kanada ve Avustralya başta olmak üzere birçok gelişmiş ülkede yabancı doğumlular arasında işletme sahipliği yerlilerden daha yüksektir (Fairlie vd., 2008). Bazı göçmen gruplarına ait işletmeler de yerlilere ait işletmelerden daha yüksek gelir ve istihdam düzeyiyle oldukça başarılıdır. Birçok gelişmiş ülke göçmen girişimcileri çekmek amacıyla özel vizeler ve giriş şartları belirlemiştir (Schuetze ve Antecol, 2006). Göçmenler, ABD ekonomisinin belirli sektörlerinde ve yerlerinde iş kurma çalışmalarına önemli ölçüde katkıda bulunurlar. En dikkat çekici katkılar coğrafidir. Dört büyük eyalette göçmenler, tüm yeni işletme sahiplerinin %30,6’sını oluşturur. Ayrıca, ulaştırma ve kamu hizmetleri ile toptan ve perakende

ticaret sektörlerindeki tüm yeni işletme sahiplerinin yaklaşık dörtte birini oluşturlar (Fairlie, 2010: 92).

Göç ve göçmenlik konusunda yapılan çalışmalarda, insanların daha iyi iş fırsatları, yeni bilgi veya daha iyi bir yaşam kalitesi arayışı (Malerba ve Ferreira, 2020) veya menşe ülkesindeki siyasi istikrarsızlık (Agadjanian ve Gorina, 2019) gibi çeşitli nedenlerle yer değiştirdiği ileri sürülmektedir. Göçmenlerin çeşitli gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere sürekli akını, özellikle göçmenler ve bazı durumlarda alıcı ülkeler için bazı ekonomik zorluklara yol açmıştır. Göçmenlerin ev sahibi ülke ekonomilerine entegre edilmesi, resmi istihdam aramak için gerekli becerilere sahip olmaması veya ev sahibi ülkenin dilini anlamamaları nedeniyle sıklıkla zorlu bir süreçtir (Adom ve Ackom, 2023). Bazı araştırmalar göçmenlerin gerekli becerilere ve belgelere sahip olabileceğini, ancak ev sahibi ülkedeki katı kuralların onları resmi istihdam aramaktan alıkoyabileceğini göstermektedir (Remennick, 2013). Bu nedenlerden ötürü göçmenler istihdam aramak yerine hedef ülkede kendi işlerini kurma yolunu seçerek “göçmen girişimciliği” olarak bilinen bir girişimcilik biçimine başvururlar (Fubah ve Moos, 2022).

2. Göçmen Girişimciliği

Girişimcilik konusunda bilinen en eski tanımı yapan Robert Cantillon (1755) girişimciyi “şu anda belirli bir fiyattan aldığı ürünü gelecekte belirsiz fiyatlara satan kişi” olarak tanımlamış ve girişimcinin belirsizlikler karşısında risk alma özelliğini vurgulamıştır (Forbes ve Liu, 2021: 14). Cantillon’dan günümüze kadar sayısız araştırmacı tarafından sayısız tanımla yapılan girişimcilik kavramının belki iki temel unsuru “fırsat” ve “risk” olarak kabul edilebilir. Hangi tanımdan hareket edilirse edilsin, girişimcinin birtakım fırsatları değerlendirdiği ve birtakım riskleri aldığı yadsınamaz bir gerçektir. Göçmenlerin çeşitli nedenlerden ötürü hedef ülkede aradıkları fırsatlar ve aldıkları riskler sonucunda kurdukları işletmeler göz önünde bulundurulduğunda, “göçmen girişimciliği” kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Göçmen girişimciliği üzerine yapılan araştırmaların kökeni 1970’lerde ve 1980’lerde ABD’deki göçmen topluluklarını inceleyen araştırmalara dayanır. Konu, göçmen kaynağı olan birçok ülkenin göç akışlarının önemli hedefleri haline gelmesi nedeniyle Avrupa’da da giderek daha fazla önem kazanmıştır. Bu dönüşümlere yanıt olarak göç, sosyal ve politik etkileri nedeniyle Avrupa Komisyonu ve OECD gibi uluslararası örgütlerin gündemine girmiştir (Rinaldi vd., 2023: 3). Göçmen girişimciliği üzerine yapılan araştırmaların çoğunluğu Avrupa’da (özellikle İngiltere’de) ve ABD’de yürütülmektedir (McEvoy vd., 2010). Ayrıca, en çok araştırılan etnik gruplar Çinliler, Hintliler

ve Korelilerdir (Jamal, 2005). Göçmenler tarafından kurulan şirketler, New York, Los Angeles ve Miami gibi büyük ABD şehirlerinde etnik toplulukların yaratılması ve sürdürülmesinde önemli roller oynamaktadır (Light and Gold 2000). ABD’de derin kökleri olan eğitilmiş yöneticiler ve girişimcilerin oluşturduğu iş ağları, bu toplulukları kendi ülkelerine bağlamaktadır (Hart vd., 2010: 15).

Göç, mevcut siyasi tartışmalara da sık sık konu olmaktadır çünkü göçmenlerin refah yardımları almak için geldikleri iddia edilir. Ancak aynı zamanda mevcut refah devletlerini geliştirmede bir kaynak olarak görmektedirler. Bu bakış açısından, göçmenlerin işgücü piyasası statüleri, göçmenler işgücü piyasasına erişim konusunda zorluklarla karşı karşıya kaldıklarından, kamuoyundaki tartışmalarda göç politikasının başarısını değerlendirmek için önemli bir faktör haline gelmiştir (Farashah ve Blomquist, 2022). Bu nedenle, ücretli istihdama alternatif bir mesleki tercih olan girişimcilik, genellikle göçmenlerin piyasada faaliyet göstermeleri ve ev sahibi ülkenin toplumuna entegre olmaları için bir fırsat olarak teşvik edilmektedir (Vandor, 2021; Gawel ve Toikko, 2024: 587).

Kerr ve Kerr (2016), göçmen girişimciliğini, girişimcilik faaliyetinin üstlenilmesi için hem göçmen hem de yerli doğumlu nüfuslara bağımlı olan bir faaliyet (bir göçmen tarafından kurulan) olarak tanımlamıştır. Göçmen girişimciliği, yeni göçmenlerin bir iş kurma veya kendi işini kurma yoluyla gerçekleştirdiği girişimcilik faaliyetini ifade eder (Chaganti ve Greene, 2002). Waldinger ve diğerleri (1990) ise kavramı “ortak ulusal geçmişi veya göç deneyimlerini paylaşan insanlar arasındaki bir dizi bağlantı ve düzenli etkileşim örüntüsü” olarak tanımlar.

Girişimcilik faaliyetinde bulunan göçmenler, “ulusötesi girişimciler”, “azınlık (etnik) girişimciler” ve “diaspora (geri dönen) girişimciler” olarak çeşitli şekillerde adlandırılmaktadır; bunların hepsi “göçmen girişimciler” terimiyle yakından ilişkilidir (Duan ve Sandhu, 2022: 722). “Anklav (enclave) girişimciliği” de göçmen girişimciliğine yakın bir kavramdır. Anklav girişimciliği göçmen yerleşim yerinin kendisiyle sınırlıyken, göçmen girişimciliği hem göçmen sakinlere hem de ana akım topluma hizmet etmeyi amaçladığı için yerli nüfusun girişimciliğine daha çok benzemektedir (Golob ve Giles, 2017).

Küçük İşletmeler İdaresi’ne (ABD) göre, göçmen girişimcilerin iş kurma olasılığı, doğuştan vatandaş olanlara göre iki kat daha fazladır ve daha da önemlisi, göçmenler en çok ihtiyaç duyulan mahallelerde istihdam yaratmaktadır (Duan vd., 2021b: 4). Göçmenlerin karşılaşma eğiliminde olduğu işgücü piyasası zorlukları nedeniyle, girişimcilik göçmenlerin ev

sahibi ekonomilere katkıda bulunmaları için birincil aracı temsil etmektedir. Örneğin, göçmenler toplam ABD nüfusunun yalnızca %13,7'sini temsil etmektedir, ancak ABD'deki işletmelerin %25'inden fazlasını kurmuşlardır. Göçmenlerin yeni iş kurma oranı yerlilere kıyasla daha yüksek olmakla kalmayıp, firmalar tarafından başvurulmuş yeni patentlerin sayısından da anlaşılacağı üzere, işletmeleri daha yenilikçi olmaktadır. Yakın zamanda yapılan çalışmalar, ABD'li göçmenlerin yeni bir iş kurma olasılığının yerlilere kıyasla %80 daha fazla olduğunu göstermiştir (Arora vd., 2025: 2).

Göçmen girişimciliği çalışmaları Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada gibi popüler göç destinasyonlarında öncülük etmiştir. Göçmen girişimciliği de dahil olmak üzere göçün ekonomik yönlerini ele alan araştırmacılar, dünya çapındaki çeşitli göç süreçlerini kademeli olarak araştırmışlardır (Dana, 2007). Birkaç akademisyen, dil becerilerinin, ilgili deneyimin, kaynakların veya sosyal yerleşikliğin eksikliğinin göçmenlerin iş kurmalarını engelleyebileceğini öne sürmüştür (Constant, Kahanec ve Zimmermann, 2009); ancak göçmenlerin bazen kendi ev sahibi toplumlarındaki diğerlerinden daha yüksek bir serbest meslek sahibi olma oranı vardır (Contreras-Sweet, 2015). Saxenian (1999), özellikle yüksek teknoloji göçmen girişimciliğine odaklanan öncü araştırmasında Hintlilerin ve Çinlilerin Silikon Vadisi'nde giderek daha fazla varlık gösterdiğini ve birçoğunun orada, kısmen mevcut yüksek teknoloji şirketleri içinde terfilerini engelleyen "cam tavan" nedeniyle yeni şirketler kurduğunu gözlemlemiştir. 1980 ile 1998 yılları arasında Silikon Vadisi'ndeki yeni kurulan şirketlerin %24'ünün CEO'ları Çinli veya Hint soyadlarına sahiptir. Hint ve Çin yüksek teknoloji topluluklarının, ekonominin geri kalanındaki etnik yerleşim yerleri gibi, zengin bir ilişki ağı tarafından desteklendiği ve köken ülkeleriyle bağlantılarını sürdürdükleri ortaya konmuştur (Hart vd., 2010: 16).

Göçmen girişimciliği - göçmenlerin ev sahibi ülkede girişimcilik faaliyetlerini sürdürmesi (Dabic vd., 2020) - hem göçmenlerin ev sahibi hem de anavatanlarının ekonomik kalkınmasında oynadığı kritik rol nedeniyle son on yılda disiplinler arası ilgi çekmiştir (Kerr ve Kerr, 2020). Dahası, birkaç akademisyen göçmen girişimcilerin ev sahibi ülkedeki yerlilere kıyasla daha girişimci olduklarını ve bunun inovasyon ve dolayısıyla ekonomik büyüme için önemli olduğunu bildirmektedir. Girişimcilik genellikle göçmenlerin ev sahibi ülkenin pazarına katılımlarını entegre etmek için bir araç olarak kullanılmaktadır (Malerba ve Ferreira, 2020). Göçmen girişimciler iş yaratıcılarıdır ve bu nedenle ev sahibi ülkelerdeki yüksek işsizlik oranlarının azaltılmasına katkıda bulunurlar (Kerr ve Kerr, 2020; Fubah ve Moos, 2025: 204). Böylece, iş ve istihdam yaratarak ve yoksulluğu azaltarak ekonomik büyümeye katkıda bulunmakta ve bunun sonucunda yerel halk

üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmaktadır (Adom ve Ackom, 2023; Fubah ve Moos, 2022).

Arianna Huffington (Huffington Post), Dietrich Mateschitz (Red Bull), Elon Musk (Tesla, SpaceX) ve Sergey Brin (Google) ABD’de başarılı göçmen girişimciler olarak iyi bilinmelerine rağmen, girişimcilik yolculukları çeşitli motivasyonlara sahipti (Vandor ve Franke, 2016). Bu ilgi çekici bir noktadır çünkü genel girişimcilik motivasyonlarına ek olarak, göçmen gruplarına özgü çok sayıda motivasyon faktörü vardır - ayrımcılık, marjinalleşme ve ev sahibi ülke entegrasyon sorunlarından, anavatanla sosyoekonomik ve kültürel bağlantılara kadar (Hamilton vd., 2008). İtme-çekme faktörleri üzerine yapılan çalışmalar, göçmenler ve yerli doğumlu insanlar arasındaki başlangıç motivasyonlarında önemli farklılıklar ortaya koymuştur. Göçmen olmayan girişimcilerin çoğunluğu girişimlerini iş fırsatlarını değerlendirmek için başlatırken (fırsat odaklı girişimciler), göçmen girişimcilerin çoğu yeni ülkelerinde hayatta kalmak için girişimciliğe zorlanır (zorunluluk odaklı girişimciler) (Zolin vd., 2016).

Göçmen girişimciliği, bir göçmenin ikamet ettiği ülkede bir iş kurması ve sıklıkla diğer yerleşim yeri sakinlerinin niş etnik ihtiyaçlarını karşılaması sürecini ifade eder (Neuman, 2016; Golob ve Giles, 2017). Tipik örnekler, etnik olarak tercih edilen yiyecekler sunan küçük dükkanlar veya etnik gereksinimlere hitap eden güzellik salonlarıdır. Bu işletmeler, göçmenlerin menşe ülkelerinde edindikleri deneyimi kendi memleketlerindeki girişimcilik faaliyetlerine katkıda bulunmak için kullanmalarını temsil eder. Golob ve Giles (2017), göçmen yerleşim yeri girişimcilik faaliyetini şöyle tanımlamıştır: “bir ülkede doğmuş ve daha sonra başka bir ülkeye taşınmış ve ikamet ettiği ülkeye vardığında diğer göçmenlere hizmet eden bir iş kuran bir kişi tarafından oluşturulan girişim”. Bu tanım, göçmen girişimcilik girişimlerinin öncelikle ikamet ülkesindeki belirli bir coğrafi bölgedeki göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamayı amaçladığını göstermektedir. (Osaghae ve Cooney, 2023: 905). Göçmen girişimciliği, bağ kurmayı ve aynı etnik veya göçmen geçmişine sahip biriyle iletişim kurma arzusunu artıran duygusal bir bağ kurma faaliyeti olarak da değerlendirilebilir. Bu bakış açısından, bir göçmenin faaliyeti, insanları ortak yönlerini paylaşmaya ve bunlar hakkında konuşmaya iten bir topluluk bağlama uygulaması olarak da tanımlanabilir (Osaghae ve Cooney, 2023: 905).

3. Göçmen Girişimciliğini Etkileyen Faktörler

Araştırmacılar, bu disiplin başladığından beri göçmen girişimciliğinin belirleyicileri ile ilgilenmektedir (Brzozowski vd., 2017; Sui vd., 2015;

Malerba ve Ferreira, 2020; Duan vd., 2021; Urban vd., 2024). Çeşitli çalışmalar, göçmen girişimciliğinin kişisel özelliklerden, ev sahibi ülkenin girişimcilik ortamından, ortak etnik topluluk özelliklerinden ve göçmenlerin kendi ülkelerindeki faktörlerden etkilendiğini göstermektedir (Brzozowski vd., 2017; Wang ve Liu, 2015; Van Tubergen, 2005). Literatürde tanımlanan ev sahibi ülke ile ilgili temel faktörler arasında finansal destek, işgücü piyasası, tüketiciler, tedarikçiler, profesyonel hizmetler, sosyal kabul, düzenleme ve siyasi bağlam yer almaktadır. Ev sahibi ülkeye dair diğer faktörler arasında ise finans, eğitim politikaları, ekonomik kalkınma, yolsuzluk durumu ve hükümet politikaları bulunmaktadır (You ve Zhou, 2019; Van Tubergen, 2005). Kişisel boyuttaki faktörler ise eğitim, iş deneyimi, yaş, yasal statü, dil becerileri ve göç deneyimi gibi unsurlardır. Cinsiyet, medeni durum, göçün amacı, ev sahibi ülkede kalış süresi, risk alma tutumu gibi faktörler de listeye eklenmiştir. Topluluk perspektifinden bakıldığında, topluluk büyüklüğü, girişimcilik kültürü, bilgiyi paylaşma isteği ve düşük ücretli işlerin kabul edilmesi gibi unsurlar da göçmen girişimciliğine katkıda bulunan faktörler arasındadır (Li vd., 2018).

Birçok göçmen için bir işletme kurmak ücretli istihdama bir alternatiftir ve ekonomik ve sosyal hareketliliği elde etmede etkilidir. Başarılı göçmen girişimciler iş yaratarak, kendi etnik topluluklarının üyelerine ve toplumun geneline ürün ve hizmetler sunarak ve tüketici tercihlerini genişleten yeni ürün ve hizmetler sunarak ekonomiye katkıda bulunurlar. Göçmen girişimciliğinin motivasyonlarına gelince, piyasa dezavantajları ve etnik kaynaklar temel faktörler olarak görülmekle birlikte (Soydas ve Aleti, 2015: 156), göçmenlerin girişimcilik motivasyonları, kendi işini kurmak ile ücretli iş arasında seçim yapmalarını etkileyen “itici” ve “çekici” faktörlerle ilişkilidir (Kloosterman vd., 1998; Masurel vd., 2002). İtici faktörler, işsizlik, ayrımcılık, eğitim ve beceri eksikliği ve sosyal dışlanma gibi koşullar nedeniyle kendi işini kurmaya zorlanan göçmenleri kapsar. İtici faktörler, göçmenlerin ekonomik bağımsızlıktan ziyade işsizliğe bir alternatif olarak kendi işini kurmaya çalıştığını göstermektedir. İş kaybı veya işsizlik korkusu gibi itici faktörler, birçok göçmen için girişimciliğe girişte önemli faktörlerdir (Panayiotopoulos, 2008). Buna karşılık, “çekici faktörler”, göçmenlerin olumlu yönleri ve fırsatları nedeniyle kendi işlerine girmelerini ifade eder. Çekme faktörlerinden kaynaklanan kendi işini kurma motivasyonları hem dışsal hem de içsel motivasyonları içerebilir. Dışsal motivasyonlar maddi tazminat elde etmek olarak tanımlanırken, içsel motivasyonlar kendini gerçekleştirme, yaratıcı ifade fırsatı, kişisel gelişim, tanınma, meydan okuma, heyecan ve başarı ihtiyacını tatmin etme, kendi işinin patronu olmanın getirdiği bağımsızlık, özerklik, özgürlük ve kontrole sahip olma

ve kişinin kendisi ve ailesi için iş güvenliği gibi psikolojik ödüller olarak tanımlanmaktadır (Kuratko ve diğerleri, 1997; Robichaud vd., 2001).

Grup içi bağlar yeni girişimcilerin çeşitli kaynaklara erişmelerine ve iş performanslarını iyileştirmelerine yardımcı olmada önemli bir rol oynar (Chung vd., 2020) ve göçmen girişimciliğini olumlu yönde etkiler (Biggeri vd., 2022). Bilim insanları ayrıca etnik bağların göçmen girişimcilerin iş ve yaşamları üzerindeki etkisini kapsamlı bir şekilde incelemiştir. Yapılan çalışmalarda, sosyal ağlar, sosyal bağlantılar ve sosyal yerleşiklik gibi kişisel koşulların göçmen girişimciliğinin bireysel belirleyicilerini etkilediği ortaya çıkmıştır (Duan vd., 2021). Ayrıca din, aile ve etnik köken gibi dış faktörleri işletmeler üzerinde önemli etkiler olarak tanımlamıştır (Indarti vd., 2020). Ayrıca, daha geniş göçmen literatüründe, akrabalık ve arkadaşlık ağları aracılığıyla sağlanan sosyal ve duygusal desteğin iş fırsatlarını teşvik ettiği aktarılmaktadır (Waldinger ve Lichter, 2003). Bununla birlikte, etnik bağlar olumsuz etkilere de sahip olabilir. Örneğin, etnik iç çatışmalar iş gelişimini engelleyebilir, girişimlerin coğrafi erişimini sınırlayabilir, etnik ağ dışındaki yeni temaslara erişimi kısıtlayabilir ve yeni yönetim uygulamalarının benimsenmesini engelleyebilir (Yasin ve Hafeez, 2022; Yang ve Giroto, 2024: 1314).

4. Göçmen Girişimciliğinin Zorlukları

Göçmen girişimciliği literatürü, yabancı etnik kökeni çoğunlukla göçmenler arasında serbest meslek sahibi olmada artışa yol açan bir dezavantaj veya yükümlülük olarak sunmuştur (Dabic vd., 2020; Evansluong vd., 2019). Ancak, restoranlar gibi işletmeler müşterileri pazarlamak ve çekmek için göçmen etnik kökenini kullanabilir ve uygulayabilir. Araştırmalar, sahiplerinin geçmişleri göz önüne alındığında, işletmelerin ilişkilendirildiği etnik grupların özelliklerini temsil eden yiyeceklerin, menülerin, iç dekorasyonların, geleneksel müziklerin ve üniformaların, seçkin atmosferler yaratmak ve müşterileri çekmek için benzersiz satış noktaları olarak kullanıldığını göstermektedir (Evansluong vd., 2025: 457).

Etnik topluluklardan gelen desteğin belirgin önemine rağmen, kendi topluluklarının dışına çıkamayan etnik işletmeler, iş büyümelerini sınırlayacaktır; etnik pazarın dışından müşteri çekememek, etnik işletmenin büyümesinin önündeki temel kısıtlamadır (Barrett vd., 2002). İşletme genişlemesi için, göçmen girişimciler genel nüfusa açılmalı ve ana akım müşterilere mal ve hizmet sunarak etnik sınırlarının ötesine ulaşmalıdır (Jones vd., 2000).

Çeşitli göçmen gruplarının ana vatanları dışındaki bir işgücü piyasasına girmeye çalışırken karşılaştıkları dil, kültür ve ırk düşmanlığı gibi önemli engeller göz önüne alındığında, girişimcilik, yerli olmayan girişimcilerin ekonomik refahını artırmak ve ev sahibi ülkelere finansal entegrasyonlarını kolaylaştırmak için giderek daha etkili bir strateji olarak kabul edilmektedir (Hofstede, 2011; Brzozowski vd., 2017; Opute vd., 2021). Bu özellikler, göçmen aile işletme sahipleri tarafından kurulan ve işletilen işletmelerin girişimcilik faaliyetlerini ve performansını hızlandırabilecek ve geliştirebilecek ek bir kaynak sağlamaktadır (Sultan vd., 2024: 372).

Göçmen olan ve yeni bir ülkeye yerleşen girişimciler genellikle iki veya daha fazla kültüre angaje olurlar. Bu durum özellikle diasporik bireyler tarafından işletilen daha küçük, aile işletmeleri için geçerlidir (Bird ve Wennberg, 2014). Burada girişimcinin çoklu görev yapması ve farklı kültürel uygulamalara ve anlayışlara sahip insanlarla nasıl etkileşim kuracağını öğrenmesi gerekir. Bu bireylerin sınırlı dil yeterliliği, göçmen gruplarının dışında az sayıda kültürel ve sosyal ağları ve ev sahibi ülke gelenekleri hakkında yasal ve düzenleyici bilgi eksikliği varsa, görev daha da zorlaşır. İşletme sahiplerinin bu koşullar altında psikolojik ve sosyokültürel uyum sorunlarıyla karşılaşma olasılığı daha yüksektir. Sosyal beceriler ve ev sahibi kültüre uyum sağlama yeteneği, bazı göçmenlerin sahip olmayabileceği sosyokültürel uyum için gereklidir (Lerpold vd., 2023).

Son zamanlarda, göçmen girişimcilerin ekonominin teknoloji ve mühendislik sektörlerine katkılarına çok dikkat çekiliyor. Geçtiğimiz on yılda kurulan mühendislik ve teknoloji şirketlerinin yüzde yirmi beşi göçmenler tarafından kuruldu. Önceki araştırmalar ayrıca göçmen girişimcilerin Silikon Vadisi gibi yüksek teknoloji alanlarına önemli katkılarda bulunduğunu gösteriyor (Saxenian, 1999, 2000). Çin ve Hindistan'dan gelen mühendisler, Silikon Vadisi'nde başlatılan tüm teknoloji işletmelerinin yaklaşık dörtte birini yönetiyor. Bu firmalar bölgede önemli bir servet ve birçok yüksek teknoloji işi yarattı. Yüksek göçmen girişimcilik oranları ayrıca Silikon Vadisi'ndeki genel iş yaratımına katkıda bulunuyor (Fairlie, 2010: 71).

Göçmen işletme sahipleri ABD ekonomisine önemli katkılarda bulunurlar. ABD'deki tüm yeni işletmelerin %16,7'sini başlatırlar ve tüm işletme sahiplerinin %12,5'ini temsil ederler. Göçmenlerin ABD'deki işletme sahibi ve yeni işletme sahibi sayısına olan büyük katkısı, kısmen göçmenler arasında nispeten yüksek işletme sahipliği ve kuruluş oranlarıyla desteklenmektedir. Örneğin, göçmenlerin her ay işletme kurma olasılığı göçmen olmayanlara göre %30 daha fazladır. Göçmen işletme sahipleri ayrıca toplam ABD işletme geliri, satışları ve istihdamına önemli ölçüde katkıda bulunurlar. ABD'deki

toplam işletme gelirinin %11,6'sı göçmen işletme sahipleri tarafından üretilmektedir (Fairlie, 2010: 104).

Göçmenlerin sahip olduğu işletmeler, en düşük ve en yüksek beceri gerektiren işletmelerde ve sanat, eğlence ve dinlence, diğer hizmetler, toptan ve perakende ticaret ve ulaştırma sektörlerinde işletme sahipliğinin, başlangıçların ve gelirin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Göçmenlerin sahip olduğu işletmeler ülkedeki birçok eyalete çok büyük işletme katkıları sağlamaktadır. Göçmenler, Kaliforniya'daki tüm işletme sahiplerinin %30'unu, New York'ta dörtte birini ve New Jersey, Florida ve Hawaii'de beşte birinden fazlasını temsil etmektedir. Kaliforniya'daki tüm yeni işletme sahiplerinin üçte birinden biraz fazlası ve New York, Florida ve Teksas'takilerin yaklaşık %30'u göçmendir. Son olarak, göçmen işletme sahipleri Kaliforniya'daki tüm işletme gelirlerinin yaklaşık dörtte birini ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tüm işletme gelirlerinin %3,3'ünü üretmektedir. New York, Florida ve New Jersey'de toplam göçmenlerin sahip olduğu işletme geliri tüm işletme gelirlerinin yaklaşık beşte birini temsil etmektedir (Fairlie, 2010: 105).

“Dezavantaj teorilerine” göre, göçmen girişimciliğinin temel açıklaması, göçmenlerin iş bulmasını engelleyen birçok engelde (dil, eğitim seviyesi, beceriler, ayrıca ırkçılık ve ayrımcılık) bulunmaktaydı ve bu da onlara kendi işlerini kurmanın tek ekonomik alternatifini bırakıyordu (Rinaldi vd., 2023: 5).

Kaynakça

- Adom, K. and Ackom, B. (2023). Towards a greater understanding of the prevalence of immigrant entrepreneurship in the informal economy of Ghana: an institutional theory perspective. *Journal of African Business*, Vol. 25 No. 2, pp. 1-23.
- Agadjanian, V. and Gorina, E. (2019). Economic swings, political instability and migration in Kyrgyzstan. *European Journal of Population*, Vol. 35 No. 2, pp. 285-304.
- Arora, P., Nagaraj, P., Bengoa, M. ve Mukherjee, D. (2025). Immigrant entrepreneurship in the United States: Intersectionality as a blessing and a curse. *Journal of Business Venturing*, 40: 1-24.
- Barrett, G., Jones, T., McEvoy, D. and McGoldrick, C. (2002). The economic embeddedness of immigrant enterprise in Britain. *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research*, Vol. 8 Nos 1/2, pp. 11-31.
- Biggeri, M., Braitto, L. and Zhou, H. (2022). Chinese migrant microenterprises and social capital: a multiple case study analysis in industrial clusters in Italy. *Entrepreneurship and Regional Development*, Vol. 34 Nos 5/6, pp. 486-505, doi: 10.1080/08985626.2022.2062620.
- Bird, M. and Wennberg, K. (2014). Regional influences on the prevalence of family versus non-family start-ups. *Journal of Business Venturing*, Vol. 29 No. 3, pp. 421-436.
- Brzozowski, J., Cucculelli, M. and Surdej, A. (2017). The determinants of transnational entrepreneurship and transnational ties' dynamics among immigrant entrepreneurs in ICT sector in Italy. *International Migration*, Vol. 55 No. 3, pp. 105-125, doi: 10.1111/imig.12335.
- Castles, S. ve Miller, M. J. (2009). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. London: Palgrave Macmillan Limited.
- Chaganti, R. and Greene, P.G. (2002). Who are ethnic entrepreneurs? A study of entrepreneurs' ethnic involvement and business characteristics. *Journal of Small Business Management*, Vol. 40 No. 2, pp. 126-143.
- Chung, H.F.L., Yen, D.A. and Wang, C.L. (2020). The contingent effect of social networking ties on Asian immigrant enterprises' innovation. *Industrial Marketing Management*, Vol. 88, pp. 414-425, doi: 10.1016/j.indmarman.2019.04.011.
- Constant, A., Kahanec, M., & Zimmermann, K. (2009). Attitudes towards immigrants, other integration barriers, and their veracity. *International Journal of Manpower*, 30(1/2), 5-14.
- Contreras-Sweet, M. (2015). Immigrant entrepreneurs help fuel record growth streak. <https://www.sba.gov/blogs/immigrant-entrepreneurs-help-fuel-recordgrowthstreak>. Accessed 31 October 2019.

- Dabic, M., Vlacic, B., Paul, J., Dana, L.P., Sahasranamam, S. and Glinka, B. (2020). Immigrant entrepreneurship: a review and research agenda. *Journal of Business Research*, Vol. 113, pp. 25-38.
- Dana, L.P. (2007). *Handbook of research on ethnic minority entrepreneurship. A coevolutionary view on resource management*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Duan, C., Kotev, B. ve Sandhu, K. (2021a). Transnational immigrant entrepreneurship: effects of home-country entrepreneurial ecosystem factors. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 27(3): 711-729.
- Duan, C., Sandhu, K. ve Kotev, B. (2021b). Understanding immigrant entrepreneurship: a home-country entrepreneurial ecosystem perspective. *New England Journal of Entrepreneurship*, 24(1): 2-20.
- Duan, C. ve Sandhu, K. (2022). Immigrant entrepreneurship motivation – scientific production, field development, thematic antecedents, measurement elements and research agenda. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 16(5): 722-755.
- Evansluong, Q., Ramirez Pasillas, M. and Nguyen Bergstrom, H. (2019). Breaking ice, breaking in and breaking out. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, Vol. 25 No. 5, pp. 889-899.
- Fairlie, R.W. (2010). Estimating the Contribution of Immigrant Business Owners to the U.S. Economy. İçinde C.D. Knowles (Ed.), *Immigrant Entrepreneurship in the U.S.* (ss. 69-107). Nova Science Publishers, New York.
- Farashah, A.D. and Blomquist, T. (2022). Work experiences of qualified immigrants: a review of theoretical progress. *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal*, Vol. 41 No. 7, pp. 1063-1090, doi: 10.1108/EDI-01-2019-0046.
- Forbes, L. W. ve Liu, C. Y. (2021). Migrant Entrepreneurship and Urban Development in Global Cities. İçinde C. Y. Liu (Ed.), *Immigrant Entrepreneurship in Cities: Global Perspectives* (ss. 13-46). Springer.
- Fubah, C. N. and Moos, M. N. (2022). Immigrant entrepreneurship in South Africa: a review and research agenda. *Journal for Transdisciplinary Research in Southern Africa*, Vol. 18 No. 1, pp. 1-13.
- Fubah, C. N. and Moos, M. (2025). Exploring network typology and their role in immigrant entrepreneurship: insights from South Africa. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 19(2), 202-224.
- Gawel, A. and Toikko, T. (2024). Female immigrant entrepreneurship – predicted by women's empowerment in host country. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 44(5): 586-606.

- Golob, M.I. and Giles, A.R. (2017). Immigrant entrepreneurship in Canada: sites for cultural preservation, inclusion, and community development. *Journal of Multicultural Discourses*, Vol. 12 No. 1, pp. 27-41.
- Hamilton, R., Dana, L.P. and Benfell, C. (2008). Changing cultures: an international study of migrant entrepreneurs. *Journal of Enterprising Culture*, Vol. 16 No. 01, pp. 89-105, doi: 10.1142/S0218495808000053.
- Hart, D. M., Acs, Z. J. ve Tracy, S. L. (2010). Estimating the Contribution of Immigrant Business Owners to the U.S. Economy. İçinde C.D. Knowles (Ed.), *Immigrant Entrepreneurship in the U.S.* (ss. 1-68). Nova Science Publishers, New York.
- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: the Hofstede model in context. *Online Readings in Psychology and Culture*, Vol. 2 No. 1, pp. 919-2307.
- Indarti, N., Hapsari, N., Lukito-Budi, A.S. and Virgosita, R. (2020). Quo Vadis, ethnic entrepreneurship? A bibliometric analysis of ethnic entrepreneurship in growing markets. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, Vol. 13 No. 3, pp. 427-458, doi: 10.1108/JEEE-04-2020-0080.
- IOM (2020), World migration report 2010, available at: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020_en.pdf
- Jamal, A. (2005). Playing to win: an explorative study of marketing strategies of small ethnic retail entrepreneurs in the UK. *Journal of Retailing and Consumer Services*, Vol. 12, pp. 1-13.
- Jones, T., Barrett, G. and McEvoy, D. (2000). Market potential as a decisive influence on the performances of ethnic minority business in Rath, J. (Ed.), *Immigrant Businesses: The Economic, Political and Social Environment*, Macmillan, London, pp. 37-53.
- Kerr, S.P. and Kerr, W. (2020). Immigrant entrepreneurship in America: evidence from the survey of business owners 2007 and 2012. *Research Policy*, Vol. 49 No. 3, p. 103918.
- Kerr, S.P. and Kerr, W.R. (2016). Immigrant entrepreneurship. Measuring Entrepreneurial Businesses: Current Knowledge and Challenges, University of Chicago Press, Chicago, pp.187-249.
- Kim, J. (2023). Immigrant Entrepreneurship and the Rising Popularity of Korean Cuisine: Korean Restaurant Businesses in Frankfurt. *Pacific Focus*, 38(2): 288-313.
- Kloosterman, R.C., van der Leun, J. and Rath, J. (1998). Across the border: economic opportunities, social capital and informal businesses activities of immigrants. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 24 No. 2, pp. 367-376.
- Kuratko, D., Hornsby, J.S. and Naffziger, D.W. (1997). An examination of owner's goals in sustaining entrepreneurship. *Journal of Small Business Management*, Vol. 35 No. 1, pp. 24-33.

- Lerpold, L., Sjöberg, Ö. and Wennberg, K. (2023). Migration, integration, and the Pandemic, in *Migration and Integration in a Post-Pandemic World: Socioeconomic Opportunities and Challenges*, Springer International Publishing, Cham, pp. 1-28.
- Li, C.G., Isidor, R., Dau, L.A. and Kabst, R. (2018). The more the merrier? Immigrant share and entrepreneurial activities. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 42 No. 5, pp. 698-733.
- Malerba, R.C. and Ferreira, J.J. (2020). Immigrant entrepreneurship and strategy: a systematic literature review. *Journal of Small Business and Entrepreneurship*, Vol. 33 No. 2, pp. 183-217.
- Masurel, E., Nijkamp, P., Tastan, M. and Vindigni, G. (2002). Motivation and performance conditions for ethnic entrepreneurship. *Growth and Change*, Vol. 33 No. 2, pp. 238-260.
- McEvoy, D., Hafeez, K. and Keoy, K.H. (2010). Special issue: ethnic minority entrepreneurship and management: introduction from special editors. *International Small Business Journal*, Vol. 28 No. 2, pp. 131-135.
- Nazareno, J., Zhou, M., & You, T. (2018). Global dynamics of immigrant entrepreneurship: Changing trends, ethnonational variations, and reconceptualizations. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 25(5), 780-800.
- Neuman, E. (2016). Ethnic concentration and economic outcomes of natives and second-generation immigrants. *International Journal of Manpower*, Vol. 37 No. 1, pp. 157-187.
- OECD (2010). International Migration Outlook 2010, available at: https://www.oecd-ilibrary.org/socialissues-migration-health/international-migration-outlook-2010_migr_outlook-2010-en.
- Opute, A.P., Iwu, C.G., Khosa, R.M., Eresia-Eke, C., Hagos, S.B. & Irene, B. (2021). African Immigrant Entrepreneurship in the UK: The Hidden Hand of Family Influence on Entrepreneurial Orientation. *Harvard Deusto Business Review*, vol. X, no. 1, 1, pp. 53.
- Osaghae, O. and Cooney, T. M. (2023). How has entrepreneurship opportunity formation amongst immigrants been influenced by the COVID-19 pandemic? *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 30(5): 902-918.
- Panayiotopoulos, I. (2008). Turkish immigrant entrepreneurs in the European union a political institutional approach. *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research*, Vol. 14 No. 6, pp. 395-413.
- Rath, J. (2002). Needle Games: A Discussion of Mixed Embeddedness. İçinde J. Rath (Ed.), *Unravelling the Rag Trade: Immigrant Entrepreneurship in Seven World Cities*. (ss. 1-28). Berg Publication.

- Ratha, D., Supriyo D., Eung J. K., Sonia P., Seshan, G. K., Shaw, W. and Yameogo, N. D. (2019). Leveraging Economic Migration for Development: A Briefing for the World Bank Board. World Bank Group.
- Remennick, L. (2013). Professional identities in transit: factors shaping immigrant labour market success. *International Migration*, Vol. 51 No. 1, pp. 152-168.
- Rinaldi, R., Arrighetti, A., Lasagni, A., Canello, J. (2023). Immigrant entrepreneurship in Europe: a comparative empirical approach, ZBW – Leibniz Information Centre for Economics, Kiel, Hamburg.
- Robichaud, Y., McGraw, E. and Roger, A. (2001). Toward the development of a measuring instrument for entrepreneurial motivation. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, Vol. 6 No. 2, pp. 189-201.
- Soydas, Y. and Aleti, T. (2015). Immigrant and second-generation Turkish entrepreneurs in Melbourne Australia: A qualitative investigation of entrepreneurial motivations. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 21(2): 154-174.
- Sui, S., Morgan, H.M. and Baum, M. (2015). Internationalization of immigrant-owned SMEs: the role of language. *Journal of World Business*, Vol. 50 No. 4, pp. 804-814.
- UN (2019), International Migration Report, United Nation, available at: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/InternationalMigration2019_Report.pdf.
- Urban, B., Murimbika, M. and Mhangami, D. (2024). Immigrant entrepreneurship with a focus on human and social capital as determinants of success: evidence from South Africa. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 16(2): 257-272.
- Van Tubergen, F. (2005). Self-employment of immigrants: a cross-national study of 17 western societies. *Social Forces*, Vol. 84 No. 2, p. 23.
- Vandor, P. (2021). Are voluntary international migrants self-selected for entrepreneurship? An analysis of entrepreneurial personality traits. *Journal of World Business*, Vol. 56 No. 2, 101142, doi: 10.1016/j.jwb.2020.101142.
- Vandor, P. and Franke, N. (2016). Why are immigrants more entrepreneurial? *Harvard Business Review*, October 27, 2016. available at: <https://hbr.org/2016/10/why-are-immigrants-moreentrepreneurial>.
- Waldinger, R., Aldrich, H.E., and Ward, R. (1990). *Ethnic Entrepreneurs: Immigrant Business in Industrial Societies*, 1st ed., Sage Publications Inc., Newbury Park, CA.
- Waldinger, R. and Lichter, M.I. (2003). *How the Other Half Works: Immigration and the Social Organization of Labor*. University of CA Press, CA.

- Wang, Q. and Liu, C.Y. (2015). Transnational activities of immigrant-owned firms and their performances in the USA. *Small Business Economics*, Vol. 44 No. 2, pp. 345-359.
- Yang, J. J. and Giroto, M. (2024). Exploring the role of ethnic networking ties in immigrant entrepreneurship: a comprehensive review and research agenda. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 18(6), 1313-1336.
- Yasin, N. and Hafeez, K. (2022). Three waves of immigrant entrepreneurship: a cross-national comparative study. *Small Business Economics*, Vol. 60 No. 3, pp. 1281-1306, doi: 10.1007/s11187-022-00656-z.
- You, T.L. and Zhou, M. (2019). Simultaneous embeddedness in immigrant entrepreneurship: global forces behind Chinese-owned nail salons in New York city. *American Behavioral Scientist*, Vol. 63 No. 2, pp. 166-185.
- Zolin, R., Chang, A., Yang, X. and Ho, E.Y.H. (2016). Social capital or ethnic enclave location? A multilevel explanation of immigrant business growth. *Thunderbird International Business Review*, Vol. 58 No. 5, pp. 453-463, doi: 10.1002/tie.21754.